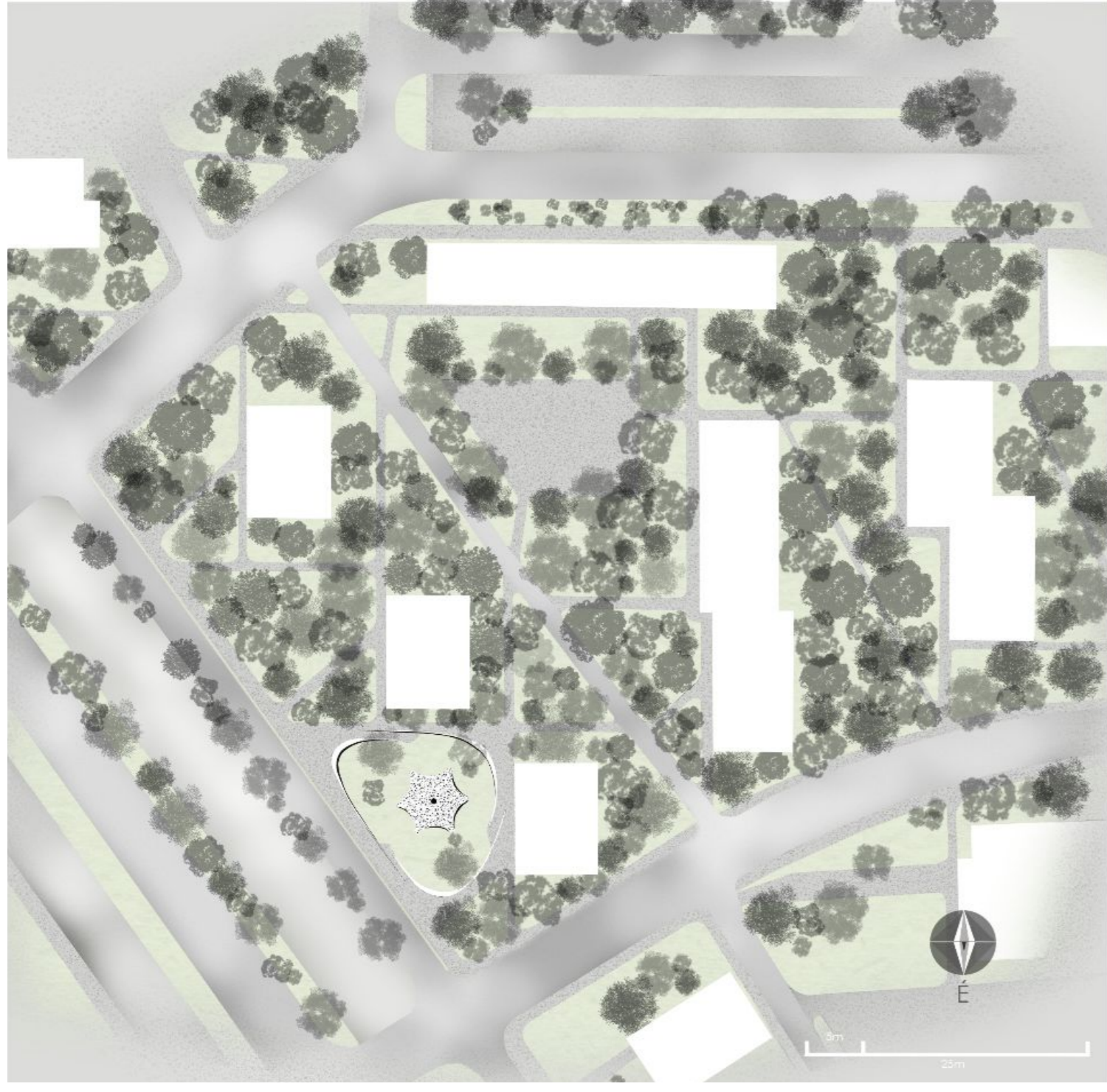
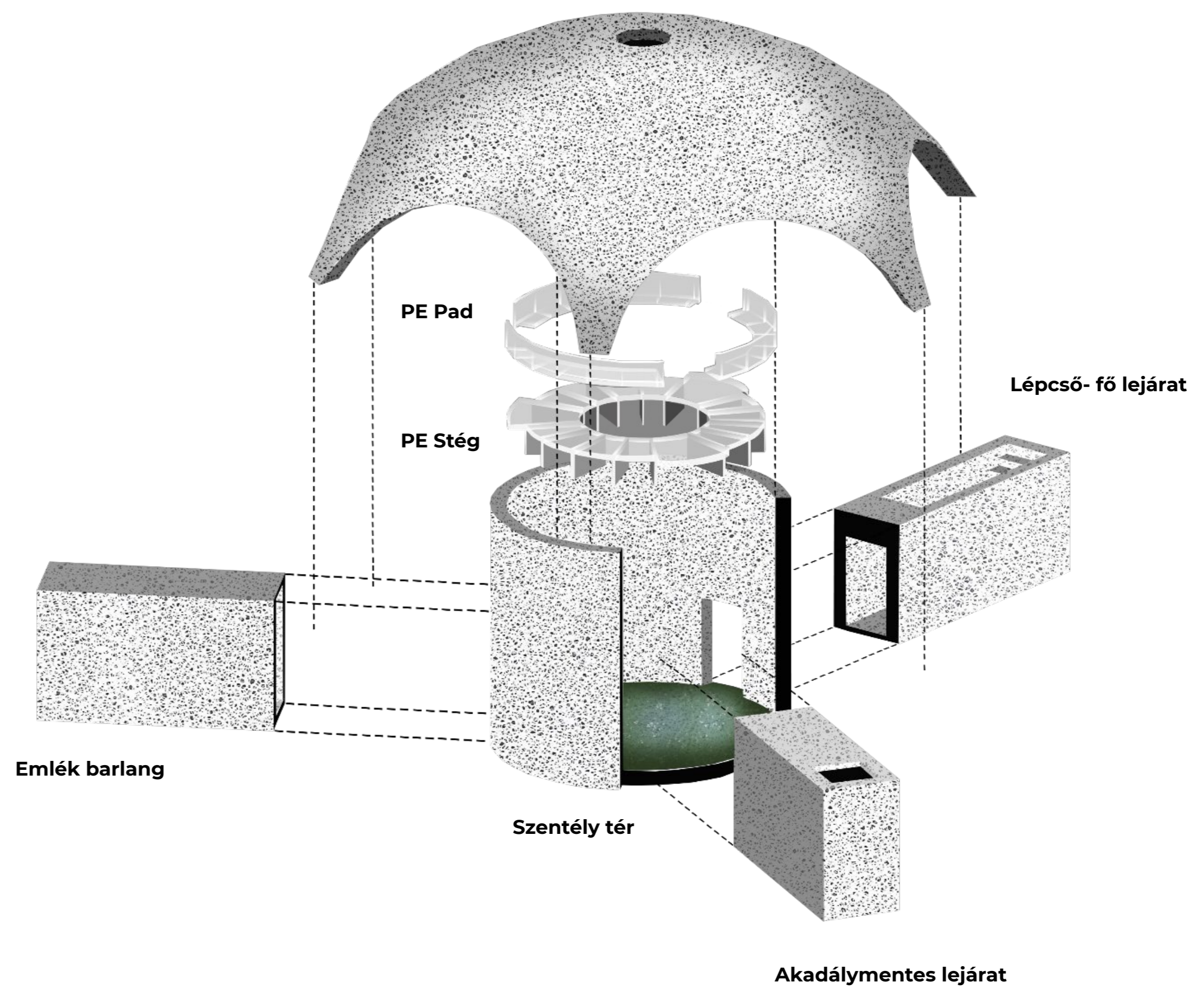

Helyszínrajz m=1:500

Axonometria

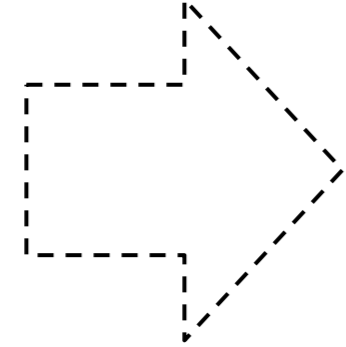
Makettfotó - Külső nézet

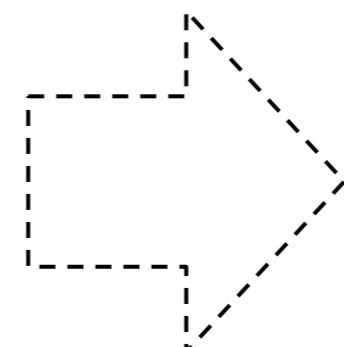
A gondolat, amelyre a koncepciót felfűztem, az első benyomásomon alapszik: egy olyan tér kialakítására van szükség, ahol a telep lakói, de az ide látogatók is – életkortól függetlenül – meg tudnak állni és egy kis időt tudnak tölteni a gondolataikban, vagy éppen szeretteikkel együtt, megpihenni, zárandokolni el ide. A célom az, hogy a letisztított, minimálisan kiegészített meglévő belső térben a víz tükröződése és hangeffektjei, a beszűrődő fények és a nyers betonfelületek elemeivel olyan atmoszférát teremtsék, amely az ide leérkező emberek lelkét nyugalommal tölti fel, egyúttal az Óbudai kísérleti lakótelep történetéből is magukba szívhatnak érdekességeket.

A koncepció három fő részből áll: az első egy tiszta, nyugodt és ezáltal megnyugtató belső tér – egy „szentély” létrehozása. A második, hogy emléket állítsunk a neves építészeknek, akik megálmodták ezt a környezetet. A harmadik pedig, hogy a helyi lakóközösséget is bevonjuk a munkába, biztosítva ezzel azt, hogy a gázfogadó újrahaznosított kialakítását ők végül igazán magukénak érezzék.

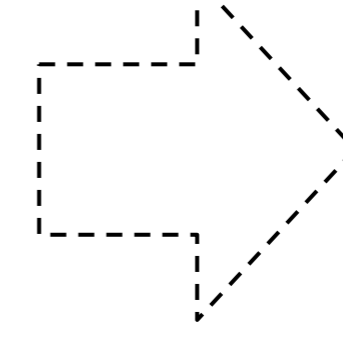
PET palackok gyűjtése

Válogatott hulladék aprítása

Poliétilén gyöngyök

Préselt végtermék

BEFOGADÓ

Gázfogadóból lelki menedék az Óbudai kísérleti lakótelepen

Sajgó-Vormair Orsolya
TDK BME ÉPK, 2021
témavezető: Rose Balázs

Helyszínrajz m=1:200

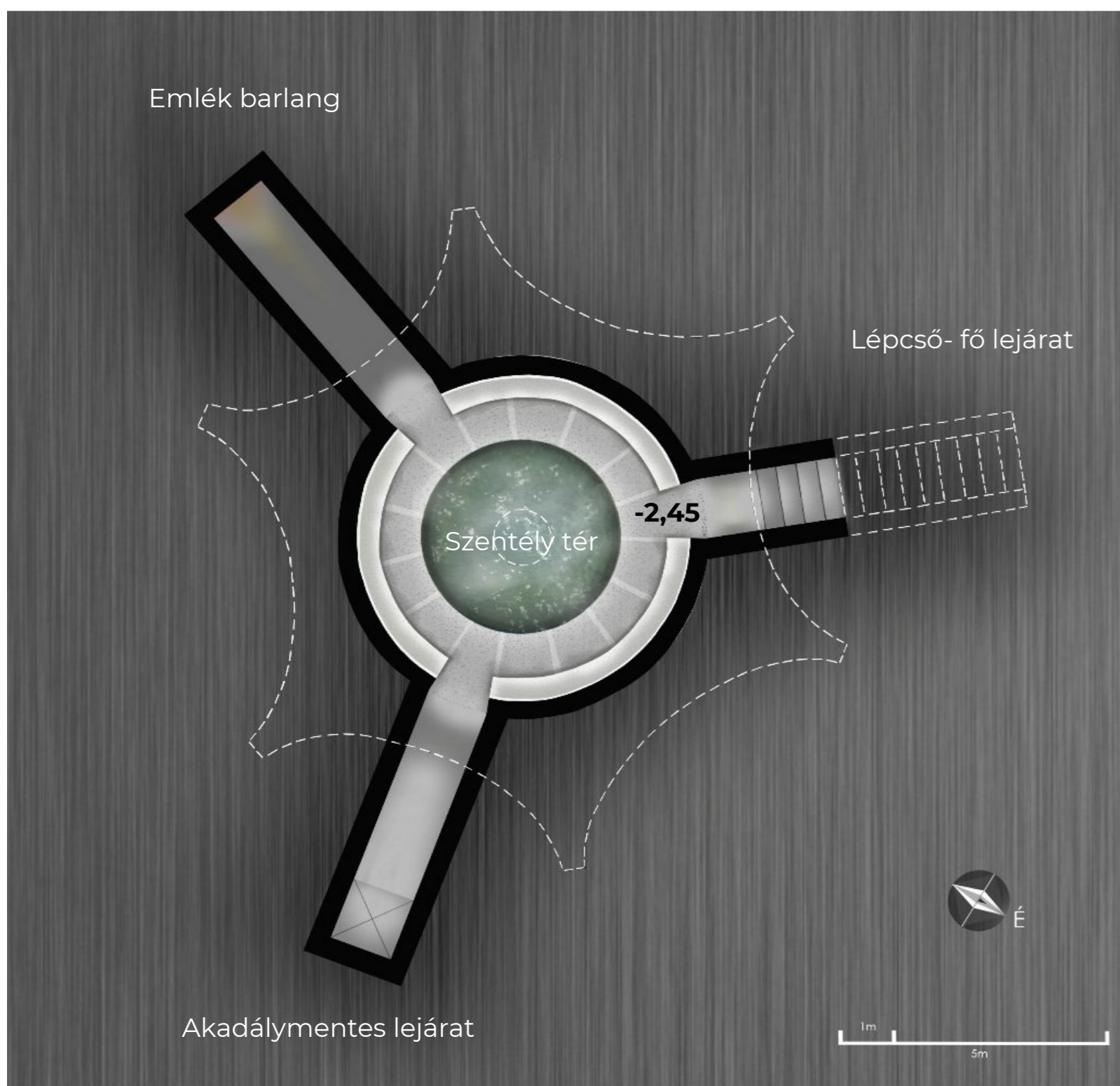

A három gyalogút, amely az épületet közrefogja érdekes trapéz alakot formál, akár egy keret, ezért az épület és gyalogutak között három íves támfalat alkottam, melyek padként is szolgálnak egyben. Az íves alakzatok átfedéseinél a különböző terepszinteket egy-egy alacsony lejtésű rámpa köti össze, amelyek lehetővé teszik az akadálymentes közlekedést és természetes átmenetet képeznek a burkolt és zöld felületek között. A süllyesztett kertrész finoman, de határozottan elválik tágabb környezetétől, ezzel a mozdulattal kölcsönözve intímabb hangulatot az épület közvetlen környezetének.

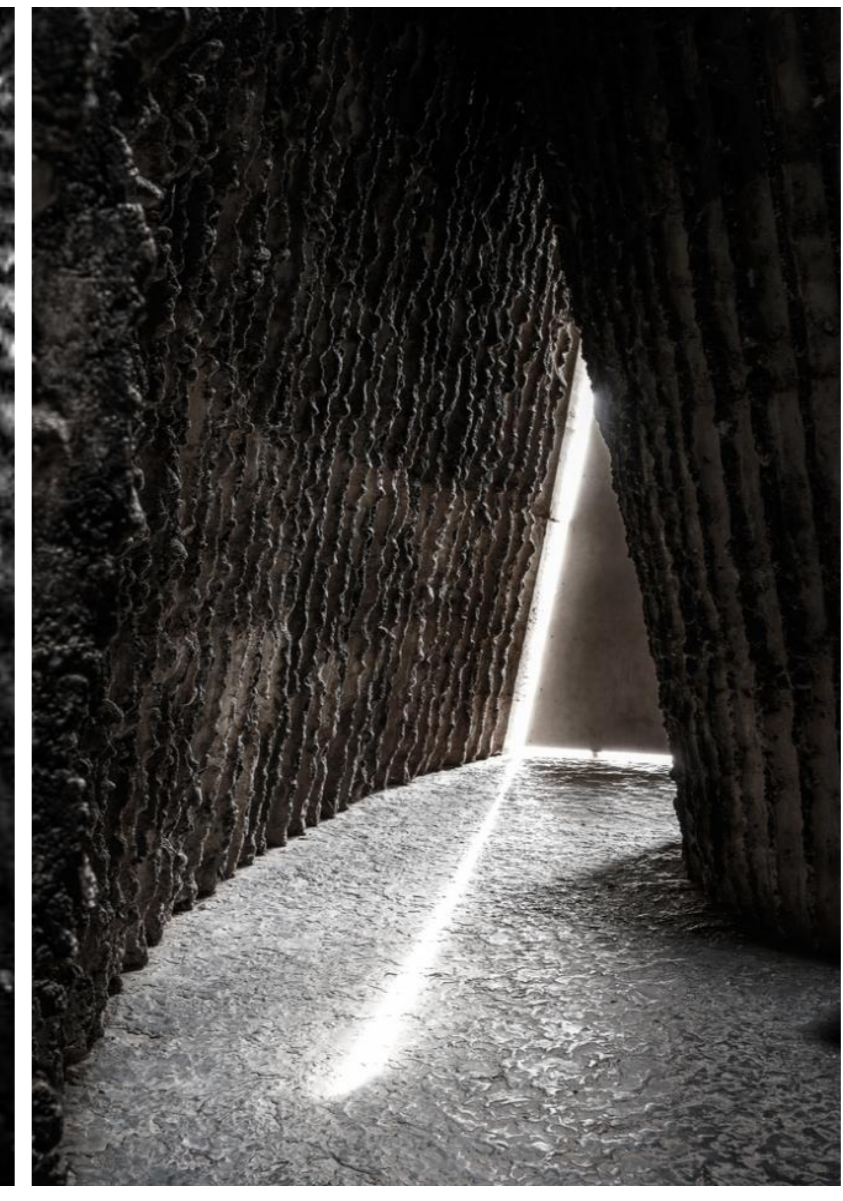
Makettfotó - Bejárat lépcső

Alaprajz m=1:100

Peter Zumthor: Bruder Klaus kápolna

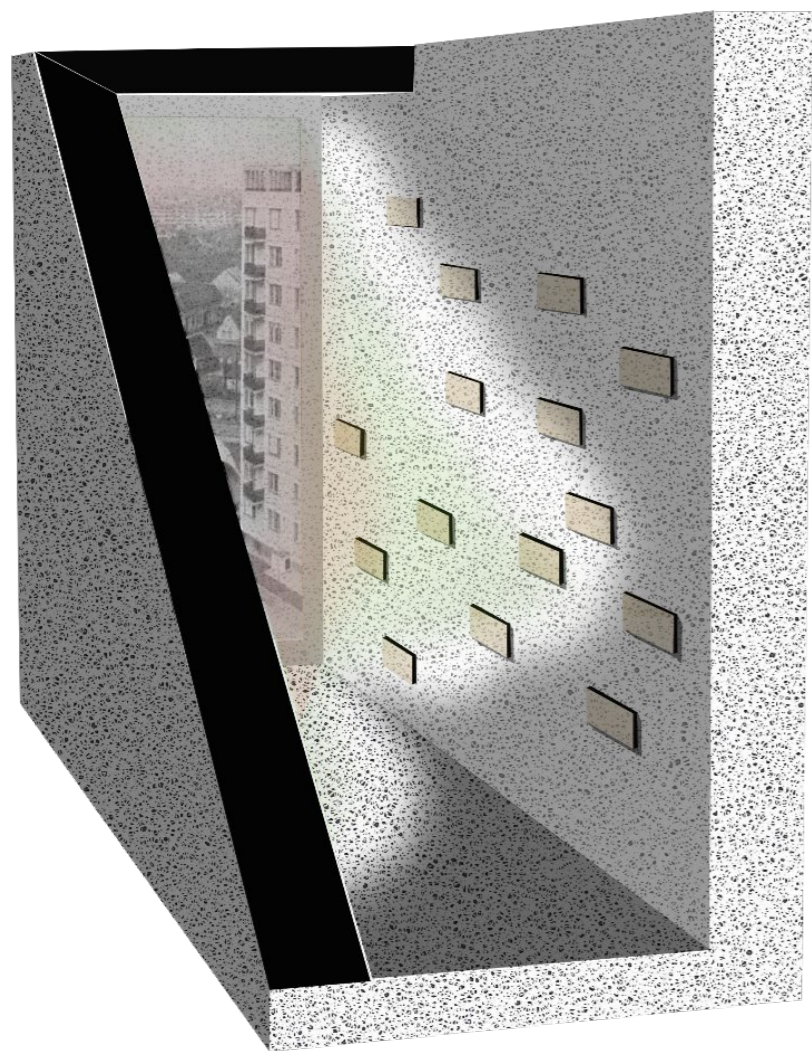
Peter Zumthor: Vals Termálfürdő

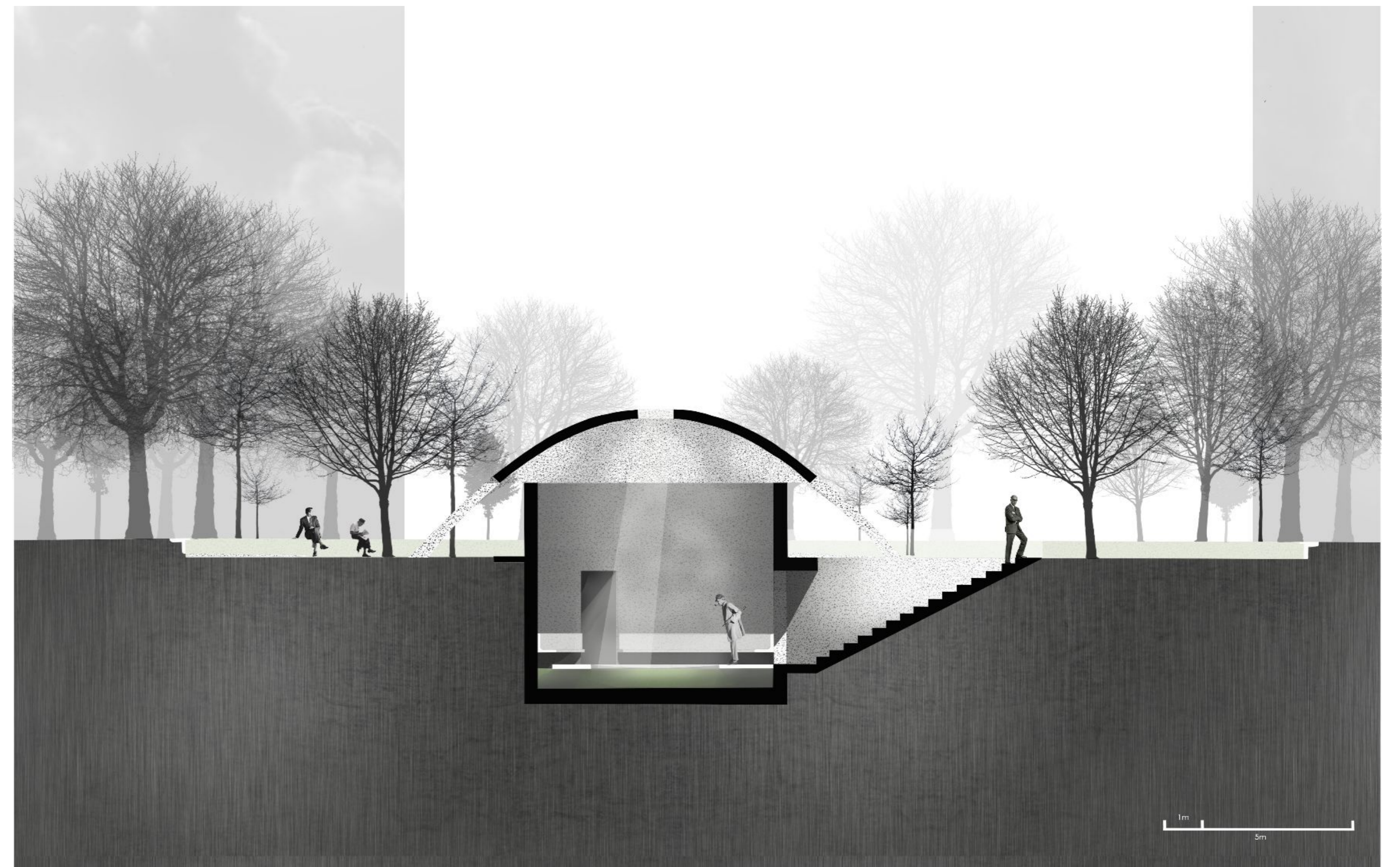
A belső tér egy, a föld alá süllyesztett betonhenger, amelybe jelenleg kevés fény szűrődik be, s az esővíz néhol beszivárog. Az elképzelt atmoszférát ezen környezeti elemek felerősítésével szeretném kialakítani.

Az egyszerű betonfelületek révén egy tiszta belső teret kapunk, amelybe a kupola megnyitott tetejéről és oldalról beszűrődő fénysugarak az eső- és talajvízből gyűjtött vízfelületen megtörve gyönyörűen világítanak be a teret. A henger padlószintjét lesüllyesztettem, ezzel adva teret nagyobb vízmennyiségnek. A járószint a jelenlegi padlómagasságban, a vízfelület fölött marad. A járófelület egy gyűrű-szerűen körbefutó, opálosan áttetsző újrahasznosított polietilén stég. A falon körben szintén újrahasznosított polietilén íves padok kaptak helyet, így lehetőség nyílik arra, hogy az idelátogatók nyugodtan figyeljék a belső atmoszférát, a hanghatásokat, a természetes fények változását.

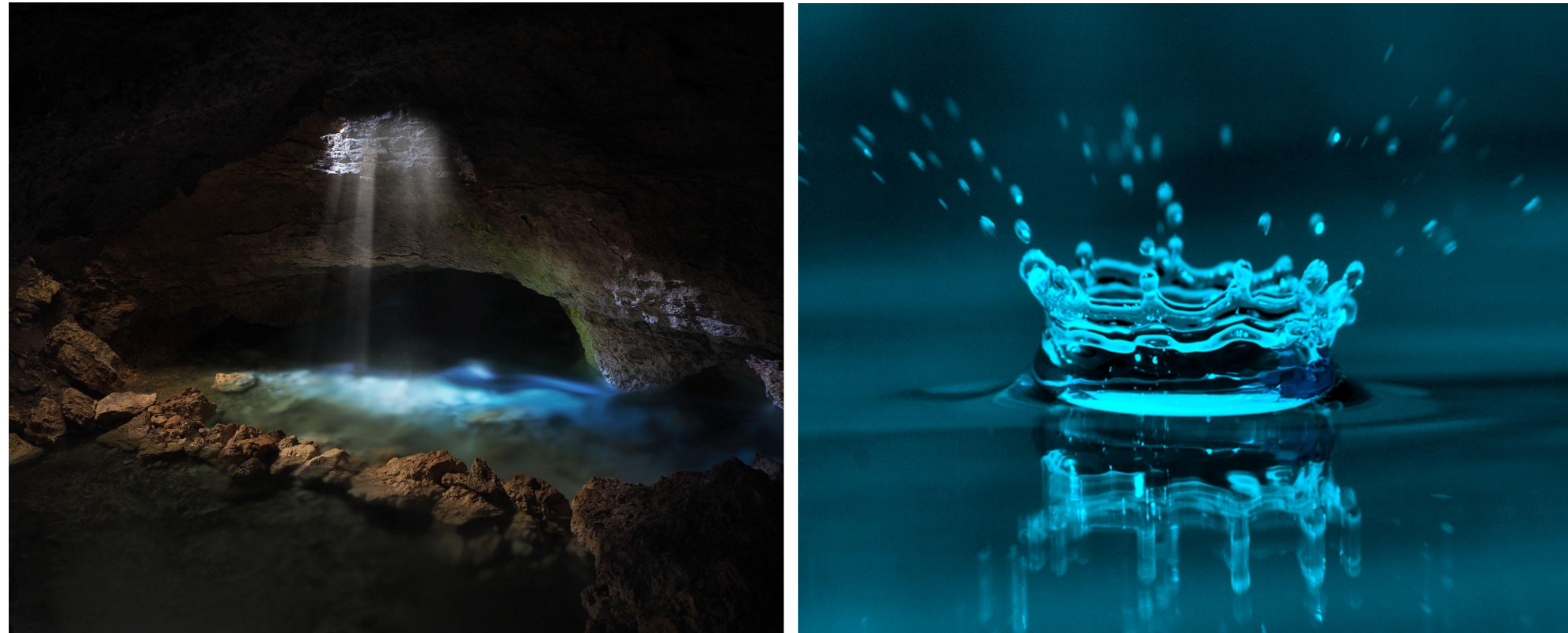
Emlék-barlang

Metszet m=1:100

Hangulatképek

BEFOGADÓ

Gázfogadóból lelki menedék az Óbudai kísérleti lakótelepen

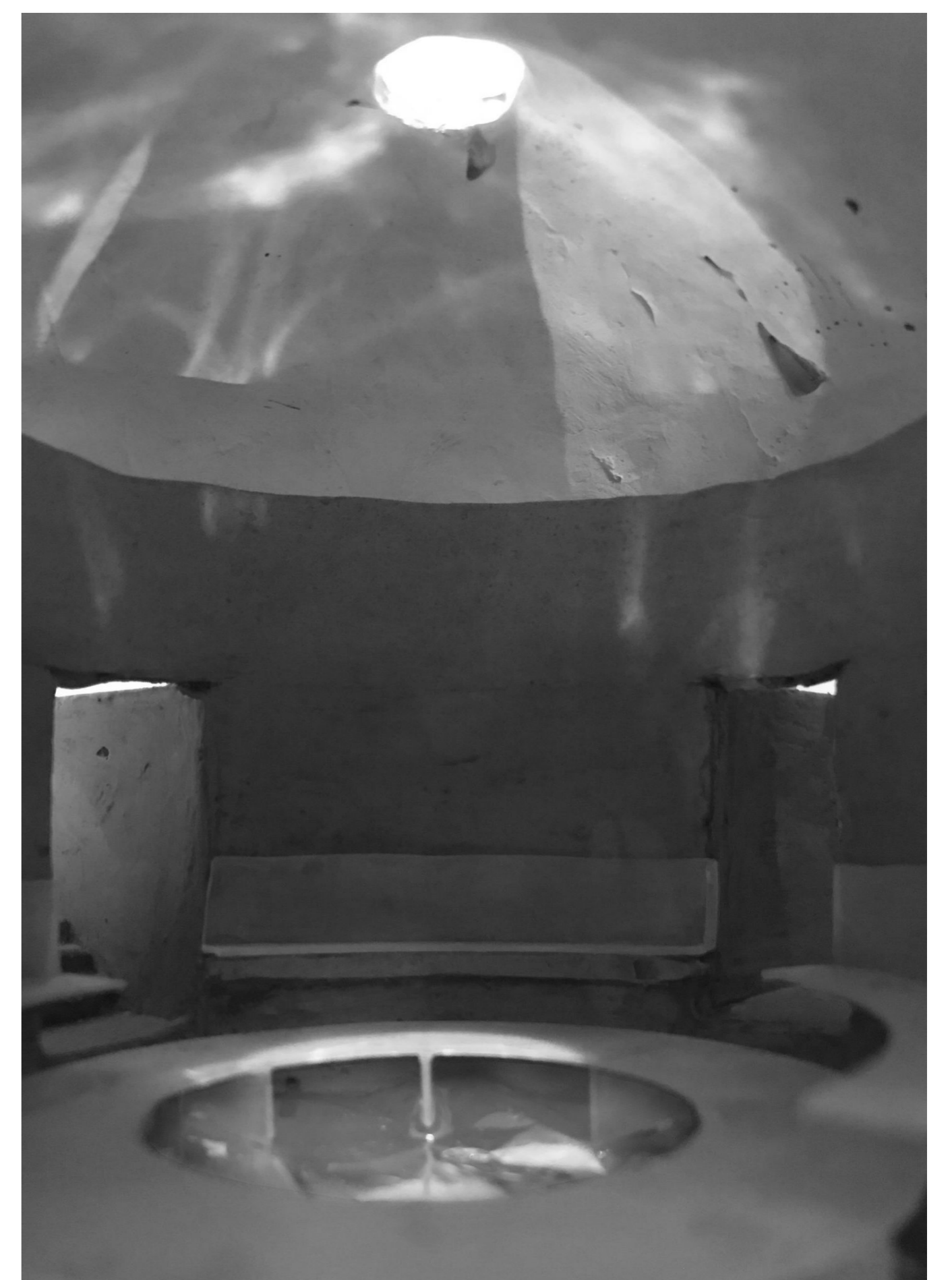
Sajgó-Vormair Orsolya
TDK BME ÉPK, 2021
témavezető: Rose Balázs

Vezérszínti alaprajz m=1:200

Belépvé a gázfogadó épületébe azonban a kinti káosz elhalványul, az egyszerű falak elvágnak a külvilág forgatagától, az íves betonhéj pedig úgy magasodik fölénk, akár egy szentély kupolája. A beszivárgó víz, a beszűrődő fények, a hűvös levegő megragadta a fantáziámat.

Makettfotó - Belső tér fényjátékai

BEFOGADÓ

Gázfogadóból lelki menedék az Óbudai kísérleti lakótelepen

TDK konferencia
Építészmérnöki kar
2021

Szerző: Sajgó-Vormair Orsolya
Témavezető: Rose Balázs

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Középülettervezési tanszék

ABSZTRAKT

Az óbudai kísérleti lakótelep tervezése során neves építészek mérték össze tudásukat, hogy olyan korszerű épületeket tervezzenek, amelyek egyensúlyt teremtenek a szűkös anyagi források és az élhető környezet között. A környék egyik ékköve – a gázfogadó könnyed vasbeton héjszerkezete egyszerre futurisztikus és kortalan, az épület azonban mára elveszítette eredeti funkcióját. A kérdés az, hogyan őrizhetjük meg és hasznosíthatjuk tovább az elhagyatott kiszolgáló épületeket és hogyan hívhatjuk fel a figyelmet építészeti értékeikre?

A környéken viszonylag kis területen minden szolgáltatás megtalálható, tehát jól ellátja lakóit, azonban a Vörösvári út felől zavaróan magas a zajszennyezés. Mindenki számára fontos ugyanakkor egy pillanatnyi szünet, hogy ki tudja üríteni az elméjét egy nyugodt helyszínen. Az épületbe lépve a külső zajok és fények elhalványulnak, nyugalom száll az emberre. A kecses betonhéj alatt pedig úgy érezhetjük, mintha egy szentélybe léptünk volna. A tervezett újrahasznosítás erre az érzésre erősít rá: betonfelületek, beszűrődő fények, beszivárgó, csöpögő vizek és vízfelületek elemeit használva alakul ki egy olyan tiszta tér, amely nemcsak a telep kiváló építészeinek állít méltó emléket, hanem lehetőséget nyújt néhány perc nyugalomra. Az új épületelemek közösségi gyűjtésben szerzett polietilén újrahasznosításából, közösségi kivitelezésben készülnek.

A koncepció az épület külső környezetének rendezése mellett nagy hangsúlyt fektet az új belső környezet pszichológiai vizsgálatára és hangulati tervezésére. A kísérlet az épület nagyobb léptékű modelljén keresztül figyeli az elemek kölcsönhatásait, a fény- és hanghatásokat, az ezáltal hangulati változásokat. A kialakított új atmoszféra kontrasztot állít az állandóság és a folyamatos változás között. A végeredmény egy az eső és napfény által állandóan váltakozó szépségű, újrahasznosított műalkotás, egy emlékhely, amely lelki menedékként is szolgálja az odaérkezőt.

MŰLEÍRÁS

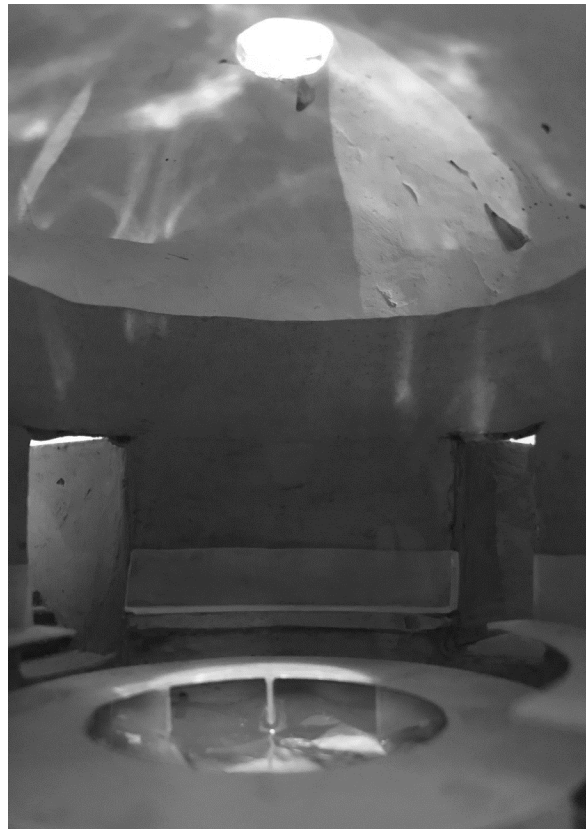
Az Óbudai kísérleti lakótelep a II. világháború utáni súlyos lakhatási válság kezelésére kereste a lehető legjobb megoldást. A lakótelep az 1960-as évek legelején – még a panelkorszak berobbanásának kezdete előtt – két turnusban épült. Ez volt az az időszak, amikor már nem kellett a szocreál kötelező szabályait követni – az építészet újra szárnyalhatott. Sőt, a telep tervezésénél a lehető leginnovatívabb megoldásokra volt szükség, hogy megfelelő lakhatást biztosítsanak az emberhez nem méltó körülmények között élő tömegek számára.

A tervezéshez országos tervpályázatot írtak ki, amelynek keretein belül választották ki azt a húsz pályamunkát, amelyeket meg is építettek a területen, néhányat több változatban is. A húsz tehetséges tervező arra törekedett, hogy a lehető legkisebb költségvetésből – de művészi átgondoltsággal – viszonylag kis alapterületen is jól élhető környezetet biztosítsanak az emberek számára. Több szinten is újat alkottak, hiszen úgy kellett csökkenteniük a belső alapterületet, hogy az ne menjen az életminőség rovására, kiszolgálja a legkülönbözőbb lakók igényeit és az akkori leghaladóbb technikákkal új irányt mutasson. Az épületek környezete is alaposan meg volt tervezve: a geometrikus elrendezésű parkokat, játszótereket szobrok gazdagították. A telepen nem csak lakóépületek kaptak helyet, hanem néhány kiszolgáló egység is, mint üzlethelyiségek, bölcsőde, vagy a gázfogadó épülete.

A mára funkcióját veszített egykori gázfogadó épülete a telep Vörösvári út - Váradi utca sarkánál áll. Futurisztikus, szoborszerű betonhéja miatt akár a terület ékköve is lehetne, azonban állapota mára teljesen elhanyagolt, a környező fák, bokrok pedig elrejtik a járókelők elől. A terület történelmének szempontjából viszont fontos az épület megőrzése, hogy új életet leheljünk belé, hiszen jól szimbolizálja az egész lakótelep legfőbb motívumait: a szépség, használhatóság és költséghatékonyság hármását.

Személyes benyomások

A helyszínre érkezve az első benyomásom meglehetősen ellentmondásos volt. A lakótelepen a mára hatalmasra nőtt fák, a viszonylag nagy zöldfelületek ellenére hatalmas a forgatag, a Vörösvári út által magas a zajszennyezés. A területet villamosvonalak és többsávos utak határolják, a lehetséges zöldterületek egy részét pedig parkolók foglalják el. Itt minden folyamatos mozgásban van, az állandó zavaros környezeti ingerek pedig nem adnak teret a kikapcsolódásra, amire minden embernek szüksége van. Belépve a gázfogadó épületébe azonban a kinti káosz elhalványul, az egyszerű falak elválnak a külvilág forgatagától, az íves betonhéj pedig úgy magasodik fölénk, akár egy szentély kupolája. A beszivárgó víz, a beszűrődő fények, a hűvös levegő megragadta a fantáziámat.

Előképek

Mindkét választott referencia épület Peter Zumthor munkája. Az egyik a *Bruder Klaus kápolna*, amelyben a fentről betörő fény és a belső betonfelület különleges textúrája egészen különleges belső világot alkot. A másik – amely már inkább a vízhez köthető – a *Vals Termal Spa* termálfürdő. Itt a fény és a víz kapcsolata nagyon fontos, hogy ezek a látogató számára milyen élményt nyújtanak – hiszen ez az épület is a pihenést és kikapcsolódást szolgálja.

Koncepció

A gondolat, amelyre a koncepciót felfűztem, az első benyomásomon alapszik: egy olyan tér kialakítására van szükség, ahol a telep lakói, de az idelátogatók is – életkortól függetlenül – meg tudnak állni és egy kis időt a gondolataikban tölteni, vagy éppen szeretteikkel együtt, megpihenni zárandokolnak el ide. A célom az, hogy a letisztított, minimálisan kiegészített meglévő belső térben a víz tükröződése és hangeffektjei, a beszűrődő fények és a nyers betonfelületek elemeivel olyan atmoszférát teremtsék, amely az ide leérkező emberek lelkét nyugalommal tölti fel, egyúttal az Óbudai kísérleti lakótelep történetéből is magukba szívhatnak érdekességeket.

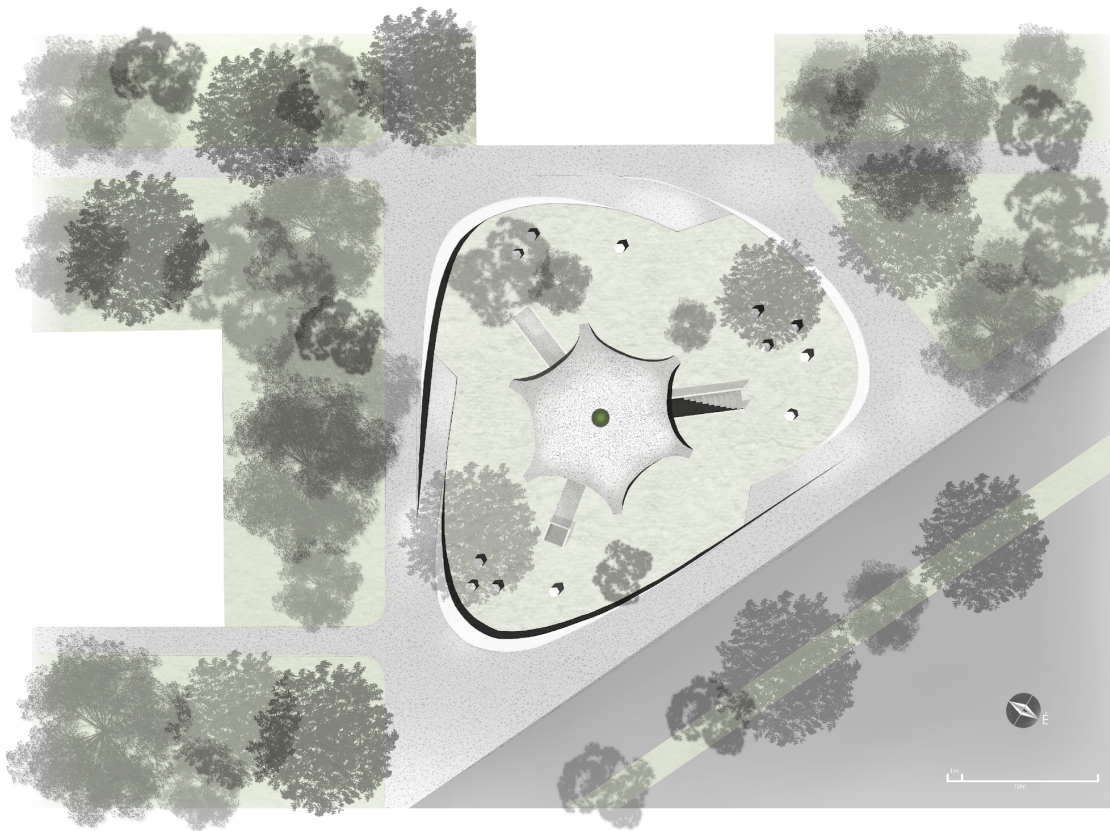

A koncepció három fő részből áll: az első egy tiszta, nyugodt és ezáltal megnyugtató belső tér – egy „szentély” létrehozása. A második, hogy emléket állítsunk a neves építészeknek, akik megálmodták ezt a környezetet. A harmadik pedig, hogy a helyi lakóközösséget is bevonjuk a munkába, biztosítva ezzel azt, hogy a gázfogadó újrahasznosított kialakítását ők végül igazán magukénak érezzék.

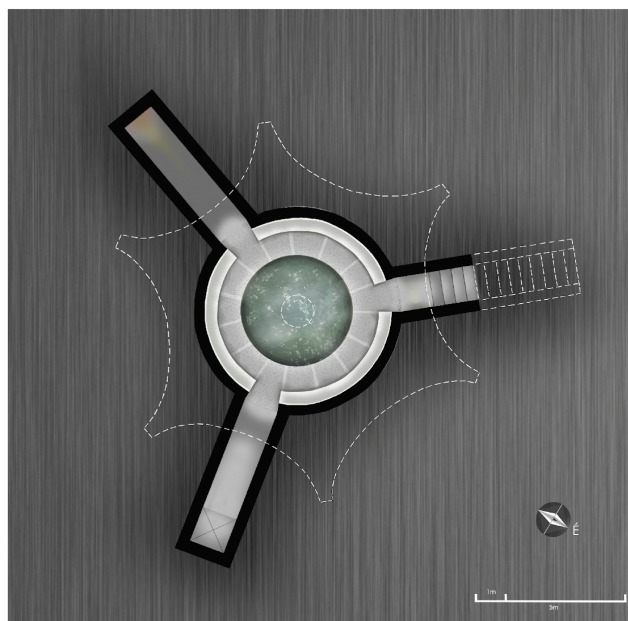

Az épület környezete, mint találkozóhely

Az épület környezete jelenleg kissé elhanyagolt és kaotikus. A Vörösvári út felől egy nagy parkoló határolja, azon túl pedig a zajos úttest és a villamosvonal. A másik oldalon a Váradi út, amely szintén igen forgalmas. Mögötte a lakótelep már jóval megnyugtatóbb benyomást kelt, rengeteg fa, számos sétány és a közelben egy játszótér is van. A telep építésekor annak környezetét Dalányi László tervezte szép geometrikus rendszerben, amelyből – leszámítva néhány kör alakú virágágyást – mára nem sok maradt. A gázfogadó közvetlen környezetébe azonban szerettem volna visszahozni ebből a rendezettségből és kialakítani egy olyan teret, ami kedvelt találkozóhellyé válhat.

Jelenleg a gázfogadó betonhéj lábai a környező terepszint alá süllyednek. Legfontosabb környezetrendezési cél az épület méltóbb helyzetének megkomponálása, amely az azt körülölelő terep lesüllyesztésével oldható meg. A három gyalogút, amely az épületet közrefogja érdekes trapéz alakot formál, amelyet mint keretet megtartottam. Az épület és gyalogutak között három íves támfalat alkottam. A támfalak magassága éppen ülőmagasságban (45 cm) van, így azok padként is szolgálnak egyben. Az íves alakzatok átfedéseinél a különböző terepszinteket egy-egy alacsony lejtésű rámpa köti össze, amelyek lehetővé teszik az akadálymentes közlekedést és természetes átmenetet képeznek a burkolt és zöld felületek között. A süllyesztett kertrész finoman, de határozottan elválik tágabb környezetétől, ezzel a mozdulattal kölcsönözve intimebb hangulatot az épület közvetlen környezetének. Ebben az intim találkozó-kertben mobil ülőkéket is elhelyeztem, így egymással szemben, vagy körben is leülhetnek az emberek. Az ülőkék hatszögletű, kannelúrázott formája reflektál a gázfogadó tető alakjára. Szintén részben a kert része a „szentélybe” levezető új lépcső és akadálymentes lift, amelyek az épülethez képest sugár irányban helyezkednek el. Közeli az épülethez, a betonhéj alá bebújva egy két méter magas, a betonhéjhoz nem érő, ívelt falba ütközünk, amelyen egyetlen nyílás sincs. A „szentélybe” tehát nincs közvetlen lelátás, azonban itt már egyre inkább érezhető a belső atmoszféra kisugárzása.

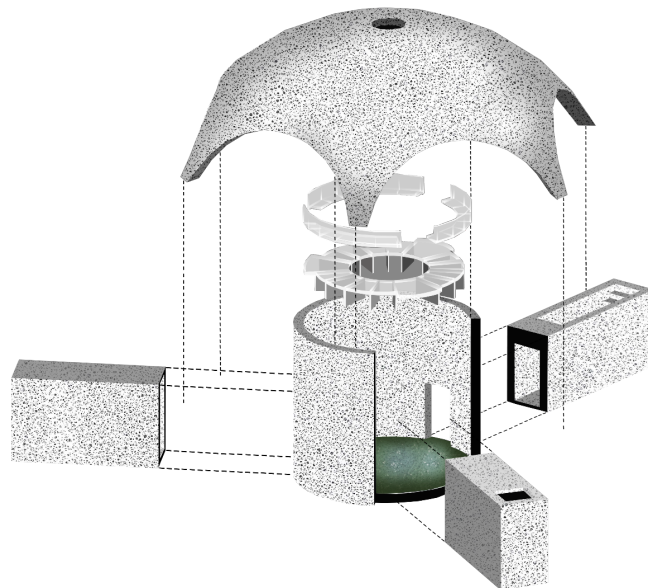

Belső tér

A belső tér egy, a föld alá süllyesztett betonhenger, amelybe jelenleg kevés fény szűrődik be, s az esővíz néhol beszivárog. Az elképzelt atmoszférát ezen környezeti elemek felerősítésével szeretném kialakítani.

A tető belső bádogozásának és a meglévő belső lépcsőszerkezet elbontása után, az egyszerű betonfelületek révén egy tiszta belső teret kapunk, amelybe a kupola megnyitott tetejéről és oldalról beszűrődő fénysugarak az eső- és talajvízből gyűjtött vízfelületen megtörve gyönyörűen világítanak be a teret. A henger padlósíntjét lesüllyesztettem, ezzel adva teret nagyobb vízmennyiségnek. A járószint a jelenlegi padlómagasságban, a vízfelület fölött marad. A járófelület egy gyűrű-szerűen körbefutó, opálosan áttetsző újrahasznosított polietilén stég. A falon körben szintén újrahasznosított polietilén íves padok kaptak helyet, így lehetőség nyílik arra, hogy az idelátogatók nyugodtan figyeljék a belső atmoszférát, a hanghatásokat, a természetes fények változását.

Mivel a belső tér tisztaságát nem akartam megtörni, azt három irányból megnyitottam és külső irányba, terepszint alatt bővítettem. A három kis alagút közül kettő a már említett lépcső és felvonó, míg a harmadik egy zárt üreg, ahol emléket állítanék a lakótelepet tervező építészek számára. Itt a falakon kis névtáblák jeleznek a több mint 20 tervező nevét, ezen kívül a hátsó falon lehetőség nyílna állandó, vagy ideiglenes vetítésre, amely bemutatja a környék múltját.

Felhasznált anyagok

A tervezés során törekedtem a lehető legkevesebb anyag felhasználására, hiszen itt a különleges formákon van leginkább a hangsúly. A belső térben a falak betonból épülnek újjá. Ez többek között tartóssági szempontból is kézenfekvő, hiszen ez a felület lesz állandóan kitéve az elemeknek. Fontos a beton textúrája, hangulata és tapintása is a terv szempontjából. A betonhenger ugyanis remekül erősíti a becsöpögő víz hangját, annak hangulatát. Ráadásul a tapintása hűvös, a felülete pedig nagyon változatos tud lenni a maga egyszerűségében.

Az íves padok, a vízfelület fölött körbefutó járőfelület, a kültéri támfal ülőfelülete és a mobil ülőkék is újrahasznosított polietilénből készülnek. Ennek közösségi és nem csupán környezettudatos okai vannak. Itt az a gondolat, hogy az új, kiegészítő elemekhez szükséges alapanyagot – a PET palack hulladékot a kísérleti lakótelep közössége gyűjti össze és együtt hasznosítják azt újra. A fehéres, opálos elemek felülete semleges megjelenést biztosít kültérben és beltérben egyaránt. A polietilén elég erős és ellenálló, jól bírja a terhelést, ráadásul ülőfelületnek is kiválóan alkalmas anyag. A hulladékot közösségi munkával tisztítják, darabolják, olvasztják és formálják szerelhető építőelemekké – ez a technológia könnyen elérhető, a kivitelezéshez pedig nincsen szükség ipari felszerelésre vagy különleges szakemberekre, kis segítséggel bárki képes azt alkalmazni. Ezzel a módszerrel a közösségben sokaknak része lehet a rehabilitáció folyamatában, akik ezáltal a projekt alkotóivá válnak.

Forrásjegyzék:

Branczik Márta – Keller Márkus: *Korszerű lakás: az óbudai kísérlet 1960*. Budapesti Történelmi Múzeum, 1956-os Intézet, Terc Kiadó, Budapest 2011

https://fovarosi.blog.hu/2011/11/26/setaljunk_az_obudai_kiserleti_lakotelepen

<https://preciousplastic.com>

<https://www.archdaily.com/13358/the-therme-vals>

<https://www.archdaily.com/106352/bruder-klaus-field-chapel-peter-zumthor>

